

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut sociologických studií
Katedra Veřejné a sociální politiky

**Zapojení nestátních neziskových organizací do procesu tvorby
politiky sladování rodinného a pracovního života**

seminární práce do předmětu Veřejná politika

Alžběta Molnárová

ZS 2009

Shrnutí

Práce se zabývá tématem zapojení nestátních neziskových organizací (NNO) do procesu tvorby politiky. Tuto tematiku analyzuje autorka na příkladu politiky sladování rodinného a profesního života. Tematika rodinné politiky, konkrétně sladování práce a rodiny, slouží tedy autorce pouze jako nástroj k tomu, aby ukázala zapojení NNO do procesu tvorby politiky na konkrétním příkladě – úkolem práce tedy není do hloubky analyzovat právě tuto politiku, ale postihnout mechanismy zapojování organizací občanského sektoru do procesu tvorby politiky. Cílem bylo zjistit, jak se tyto organizace zasazují o prosazování svých zájmů, jak tyto zájmy prezentují, jak jsou napojeny na sebe navzájem, na politiky, politické strany, na státní úřady, případně na podniky a firmy, jak vypadá spolupráce s ostatními aktéry. Cílem bylo také zjistit, čeho v této oblasti již dosáhly, čím byl jejich úspěch způsoben, případně, co jejich úspěšnému zapojení brání, čemu připisují své případné neúspěchy.

Autorka ve své práci uvádí několik teoretických zdrojů – popisuje modely tvorby politik, roli občanského sektoru jako jednoho z regulátorů veřejného života, zabývá se teorií občanského sektoru v rodinné politice a popisuje rámec politiky sladování rodiny a práce. Z uvedených teorií pak vycházejí jednotlivé výzkumné otázky, jak byly naznačeny výše. Autorka se snaží uvedenou problematiku analyzovat pomocí metody polostrukturovaných rozhovorů s aktéry občanského sektoru. Pro svou práci si vytipovala sedm různých organizací působících na poli sladování rodinného a pracovního života. Svou práci autorka uzavírá souborem kategorií, které vystihují výzkumný problém.

Autorka si je vědoma nedostatků práce, které vyplývají především z rozsahu práce – pro důkladnou analýzu zvoleného tématu by bylo potřeba práci značně rozšířit. Přesto se autorka domnívá, že uvedené závěry jsou do jisté míry platné.

Abstract

The seminar work is focused on the process of policy making. This topic is analyzed on the example of politics of reconciliation of family and work – the theme of work-family balance thus serves only as an instrument to show an involvement of non-governmental organizations (NGOs) in the process of policy making in particular area. Therefore the aim of

this work is not to analyze this policy itself but to render the mechanism of involvement of NGOs in the process of policy making and to find out how do these organizations fight for their interests, how do they present their interests, how are they joined together, whether and how do they cooperate with political parties, politicians, public authorities, companies etc. The aim was to detect how does the cooperation with these other actors look like, what was done so far and what is to be done, in what were the NGOs successful, unsuccessful, why and what do they think that should be improved.

At the beginning of her work the author introduces several theoretical sources for her work. She describes the models of policy making, the role of civic sector as one of the actors in public life, the models of involvement of civic sector in family policy and sketches the politics of reconciliation of family and work. From these theories she derives the aims of her research. The author analyses given problem with the use of semistructured interviews with the actors of civic sector. She led the interviews with five representatives of NGOs that are active in the field of reconciliation of family and work. The author concludes with array of categories that represent, describe and fulfill the research problem.

The author is aware of the limitations of her work that are caused mainly by the range of the work. It would be necessary to widen the work to get a deeper analysis. In spite of this fact the author assumes that the results of her work are to some extent valid.

Obsah

Úvod.....	5
Výzkumný cíl a výzkumné otázky	6
Teoretická část.....	7
Modely tvorby politiky.....	7
Občanský sektor a jeho role jako jednoho z regulátorů života společnosti.....	8
Role občanského sektoru v rodinné politice.....	9
Politika sladování rodiny a práce.....	10
Metodologická část	13
Analytická část	15
Aktivity organizací vyplývající ze studia dokumentů.....	15
Závěry vplývající z analýzy rozhovorů	17
Lobbing jako součást činnosti NNO	17
Lobbing v praxi a představa o ideálu	17
Úspěchy, neúspěchy a úskalí lobbingu	19
Lobbing jako dobrovolná služba	20
Vztahy mezi NNO – spolupráce i neshody	20
Vliv na firmy, spolupráce s nimi, potenciál firem.....	21
Spolupráce s médii a jejich vliv na politiku	21
Závěr.....	23
Seznam použité literatury	25
Přílohy	28
Příloha č. 1 – Seznam otázek polostrukturovaného rozhovoru	28
Příloha č. 2 - Značky v přepisu rozhovorů	30
Příloha č. 3 - Citáty z rozhovorů	31

Úvod

Má seminární práce se zaměřuje na zkoumání toho, jak jsou do procesu tvorby politiky zapojeny nestátní neziskové organizace (NNO). Tento výzkumný problém analyzuje na konkrétním příkladě organizací, které se angažují v politice sladování rodinného a profesního života. Ve své práci se snažím zodpovědět několik základních otázek – jde mi o postižení toho, zda jsou vybrané organizace zapojeny do procesu tvorby politiky, jak jsou zapojeny, jak spolupracují při své práci s politiky, úředníky, představiteli státu a politických strany, s jinými subjekty neziskového a komerčního sektoru a s médii. V práci mi šlo především o reflexi vlastního působení a zhodnocení úspěchů, neúspěchů a míry vlivu organizace.

V teoretickém zakotvení vycházím z teorií veřejné politiky – teorií tvorby politik, zájmových skupin, teorií popisujících vliv neziskového sektoru ve veřejném životě, dále pracuji s konkrétními teoriemi popisujícími modely vztahů NNO a státu v rodinné politice, krátce představuji také problematiku politiky sladování rodiny a práce a závěry z výzkumů této politiky.

Pro svou seminární práci jsem zvolila metodu polostrukturovaných rozhovorů. Ty jsem vedla s pěti respondentkami, zástupkyněmi NNO. Rozhovory jsem následně analyzovala metodou trojího kódování. Výstupem mé práce je sada kategorií, které se pokoušejí popsat působení NNO v procesu tvorby politiky sladování rodiny a práce.

Jsem si vědoma nedostatků své práce, které pramení zejména z omezeného prostoru práce a nedostatečného množství respondentek, což zabraňuje tomu, aby byla možná generalizace na celý soubor organizací zabývajících se tematikou sladování práce a rodiny. Domnívám se nicméně, že má seminární práce může posloužit k základnímu vhledu do problematiky.

Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Jak již sám název práce napovídá, jde mi o postižení mechanismů účasti NNO v procesu tvorby rodinné politiky zaměřené na sladování rodiny a práce. Mým záměrem je zjistit, jak vlivné jsou české NNO v politice sladování rodinného a profesního života, jak se zapojují do procesu tvorby politiky, jak úspěšné jsou v prosazování svých zájmů, jak vypadá jejich spolupráce či partnerství mezi sebou navzájem, se státními institucemi, politickými stranami, politiky, úředníky, médii a firmami. Dále se pokusím zařadit působení českých NNO v politice sladování rodinného a profesního života do klasifikace, kterou navrhli na základě mezinárodního srovnání Appleton a Byrne (2003).

Teoretická část

V následující kapitole představím hlavní teoretická východiska, na základě nichž jsem si stanovila své výzkumné otázky. Představím modely tvorby politiky, zmíním roli občanského sektoru jako jednoho z regulátorů života ve společnosti, pojednám o úloze občanského sektoru v rodinné politice a na závěr zmíním základní fakta o politice sladování rodiny a práce.

Modely tvorby politiky

Jelikož se má práce zabývá tématem tvorby a uplatňování politiky sladování rodinného a profesního života a zaměřuji se zejména na roli aktérů v tomto procesu, považuji za nezbytné zmínit se alespoň ve stručnosti o modelech tvorby politik, ze kterých budu ve své práci vycházet. Jedná se o dva modely: model politického cyklu a model aktéři, agendy, arény. Níže uvidíme, že podle toho, zda se NNO zapojují spíše ve fázi tvorby či ve fázi implementace, se dají rozlišovat jednotlivé typy spolupráce aktérů v rodinné politice. Model arén, aktérů a agend je přínosný svým důrazem na aktéry.

Ideální model politického cyklu má ve své nejjednodušší verzi čtyři hlavní fáze: fázi identifikace a uznání, kdy se řešení sociálního problému stává veřejným zájmem, fázi rozhodování ve veřejné politice, na níž se v demokratické společnosti podílejí občané (přímo prostřednictvím NNO, nepřímo prostřednictvím voleb), úředníci a odborníci. Třetí fází je fáze implementace veřejné politiky, na níž opět mohou participovat různé subjekty, včetně NNO. Poslední fází veřejněpolitického cyklu je hodnocení toho, nakolik se podařilo naplnit cíle a kolik zdrojů bylo vynaloženo (Potůček, Vass, Kotlas 2005).

Za komplementární k modelu veřejněpolitického cyklu je považován tzv. model A-A-A (aktéři-agendy-arény). Aktéři přicházejí se svými programy (agendami) a střetávají se na poli arén. V arénách vstupují aktéři do vzájemných vztahů, které mohou být jak kooperační, tak konkurenční či konfliktní. Veřejná politika je pak procesem neustálé tvorby a kompromisního vyjednávání mezi aktéry. Významnou úlohu v tomto modelu hraje lobbying. Lobbisté v ideálním případě poskytují detailní informace o problémech a navrhují řešení žádoucí pro jejich zájmovou skupinu (Potůček, Vass, Kotlas 2005).

I v rodinné politice přitom existují zájmové skupiny. Zimmermanová (2001) konstatuje, že v rodinné politice existují mechanismy, kterými mohou jednotlivci uplatňovat svůj vliv na politiku. Zájmové skupiny se tak skládají z jednotlivců, kteří mají podobné zájmy

a sdílejí podobné pohledy na problémy. Významným rysem zájmových skupin je jejich politická povaha, zájmové skupiny vznášejí své požadavky na vládnoucí struktury a to na jakékoli úrovni (Zimmerman 2001). Vláda zároveň sama může skupinám navrhnout řešení problémů a zájmové skupiny na ně mohou reagovat. Rozhodování se podle teorie zájmových skupin děje neustálým střetáváním, tvořením koalicí a kompromisním vyjednáváním. Klíčovým ukazatelem vlivnosti a akceschopnosti skupiny je její velikost, organizační síla, soudržnost, dobré vedení a přístup k rozhodovacím procesům. Jejím cílem je neztratit vliv a vyvolávat dojem, že prosazuje veřejný zájem rodin (Zimmerman 2001).

Občanský sektor a jeho role jako jednoho z regulátorů života společnosti

Ve společnosti působí ve vzájemných vztazích tři regulátory jejího života – trh, stát a občanský sektor. Domnívám se, že je nezbytné vymezit, co se občanským sektorem myslí a jaká je jeho role ve společnosti.

Podle Dohnalové (2006) jsou občanskému sektoru vlastní myšlenky humanismu, solidarity, obecného zájmu a zisku, který nemůže být vyjádřen finančně. Podle Potůčka (2005) je občanský sektor institucionalizovaným vyjádřením života občanské společnosti, je prostorem pro vyjadřování názorů občanů a promítání těchto názorů do činů. Podle Salomona a Anheiera (1992) a jejich tzv. strukturálně operacionální definice jsou organizace občanského sektoru organizované, soukromé, nerozdělující zisk, samosprávné a dobrovolnické.

Jaká je však úloha občanského sektoru ve vztahu k trhu a veřejnému sektoru? Nejprve se věnujme vztahu občanského sektoru a státu. Salomon a Anheier (1996) a jejich teorie sociálních zdrojů nám pomáhají uchopit jednotlivé druhy uspořádání vztahů mezi občanským sektorem a státem. V praxi funguje model korporativistický, model zájmové spolupráce a model zájmových skupin. U nás, kde fungují dva druhy NNO, staré (fungující již před rokem 1989, zejména odbory a zájmové a profesní organizace) a nové (vzniklé po roce 1989), soupeří tyto staré a nové organizace o pojetí partnerství se státem. Ty staré preferují korporativní model, kde silný stát udržuje rozsáhlý občanský sektor jako rezervoár společenských elit a kde zároveň stát podporuje sociální programy. Nové NNO se nemohou shodnout na tom, který ze zbývajících dvou modelů by byl lepší (Frič, Benáček, Potůček 2008). Přestože jsou nové NNO zastoupeny v Radě vlády pro nestátní neziskové organizace, nenastalo u nás z různých důvodů (paternalismus, centralismus, neinformovanost atd.) skutečné partnerství mezi státem a NNO (Frič, Benáček, Potůček 2008). NNO však mohou

představovat dobrý informační zdroj pro vlády, mohou napomáhat v procesech tvorby a realizace veřejných politik, mohou tlumočit přání občanů, varovat před ohroženími demokracie a přispívat k jejímu rozvoji.

Zbývá ještě zhodnotit, jakou roli hraje občanský sektor ve vztahu k trhu. Benáček, Frič a Potůček (2008) konstatují, že mezi trhem a neziskovým sektorem je mnohem méně třecích ploch než mezi oběma sektory a státem. V současné době se hojně diskutuje o možnostech zapojení firem do financování NNO. Firmy mohou zakládat vlastní nadace a působit na poli dobrovolnictví. Jednou z nejefektivnějších cest se jeví možnost daňových asignací, kdy podniky a osoby samostatně výdělečně činné samy připsují své daně určitému subjektu z neziskového sektoru. Podniky a občanský sektor spolupracují především na poli odborů, které jsou občanskými iniciativami v rámci firem. NNO jsou zároveň schopné vyvíjet na firmy tlak i zvenčí a to upozorňováním na jejich nekorektní chování, jejich hodnocením, vyhlásováním nejrůznějších soutěží a prováděním výzkumů o firmách.

Role občanského sektoru v rodinné politice

Podle Appletona a Byrnea (2003) se role občanské společnosti v rodinné politice v jednotlivých státech liší. Evropská komise¹ se domnívá, že NNO by se měly podílet na formování rodinné politiky, ale už nepřihlíží k různým situacím občanského sektoru v různých členských zemích Evropské unie (EU). V rodinné politice se dá podle Appletona a Byrnea (2003) očekávat velký nástup NNO, jelikož má rostoucí význam v důsledku demografických změn. Appleton a Byrne (2003) předkládají modely fungování NNO v některých zemích EU, proto se jejich zkoumání může stát dobrým východiskem pro stanovený výzkumný cíl.

Francie a Švédsko představují tzv. *komplexní přístup*, kde NNO hrají silnou roli jako lobbisté a panuje zde režim spolupráce se státem. Velkou roli hrají NNO ve fázi formulace i implementace politiky, existují zde zastřešující organizace, které vyjednávají s vládou. V Německu, Itálii, Polsku, Velké Británii panuje tzv. *částečný přístup* k propojení veřejného a neziskového sektoru. Spolupráce veřejného a občanského sektoru není na poli rodinné politiky tak rozsáhlá jako v předešlém modelu. Stát předává NNO funkci poskytovatelů, NNO jsou významné ve fázi implementace, slouží v uplatňování principu subsidiarity. Spojnicí mezi státem a neziskovým sektorem jsou církve a jejich organizace, které poskytují řadu služeb rodinám. Neziskový sektor má sice primát v poskytování péče, ale nemůže výrazněji

---

¹ European Commission: Promoting the Role of voluntary organizations and Foundations in Europe, COM/97/0341 final, Brussels, 1997.

zasahovat do procesu tvorby politiky. Ve Španělsku a Řecku panuje *minimalistický přístup*: hlavní zodpovědnost leží na rodině samotné, neexistuje rodinná politika, NNO nemají možnost zasahovat do formulace politiky a jejich zásahy se dějí spíše na bázi osobních znalostí, spolupráce není institucionalizována. V Estonsku a Maďarsku můžeme pozorovat jinou situaci – Appleton a Byrne nazývají přístup těchto zemí jako „*usilující*“ (Appleton, Byrne 2003: 216). Dochází zde ke slibnému rozvoji spolupráce NNO a veřejného sektoru. Intervence NNO jsou v těchto zemích chápány jako oprávněnější než zásahy státu a to především v důsledku komunismu a rozšířeného odporu k centralizovanému řízení.

Appleton a Byrne (2003:217) rozlišují *integrované* a *segregované* sítě veřejných politik. Integrované sítě zahrnují NNO široce do procesu rozhodování, segregované méně, buď jen do procesu implementace nebo vůbec, avšak pole pro budoucí spolupráci se může rozšiřovat (viz zmiňované Estonsko a Maďarsko). Autoři vidí důvody rozdílného postavení neziskového sektoru v rodinné politice v historickém odkazu režimů, ve významu církve a v míře významu, který je rodinné politice přisuzován v programu vlády. A tak Evropská komise může doufat v zapojení neziskového sektoru do procesu tvorby a uplatnění rodinné politiky, avšak to záleží zejména na postavení NNO v jednotlivých státech.

Politika sladování rodiny a práce

Jelikož ve svém výzkumu analyzuji působení aktérů neziskového sektoru v politice sladování rodinného a pracovního života, domnívám se, že je nezbytné zmínit, co vše do této politiky spadá a jaký význam je ve výzkumech této politiky přisuzován roli NNO.

Sladování rodinného a pracovního života je uznaným politickým problémem, který řeší Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (MPSV) a Rada vlády pro rovné příležitosti žen a mužů a zabývá se jím také celá řada výzkumů. Problém vyvěrá ze současné situace moderní rodiny, jak o ní hovoří např. Singly (1999), kdy zesílil požadavek důrazu na vztahy v rodině, a proto je dnes manželský svazek křehčí. Rozhodující pro každého partnera je podpora, kterou z manželského svazku čerpá k vybudování vlastní identity. Každý si dnes chce vydobýt svou autonomii. S přeměnou rodiny se snížila autorita manžela, s námezdní prací ženy klesla její závislost na muži, avšak dělba práce podle pohlaví přetrvává. Důsledky nestability soudobé rodiny pomáhá snižovat stát (Singly 1999).

Sladování rodinného a pracovního života představuje širokou oblast, která v sobě zahrnuje: problematiku mateřské dovolené, rodičovské dovolené, pracovního volna, pracovní doby, pracovního úvazku, problematiku služeb pro děti do tří let, děti předškolního věku a mladšího školního věku.

Podle výzkumů (Vohlídalová 2007) existuje významný podíl jedinců, kteří jsou nuceni sladovat svou profesní kariéru s rodinnými povinnostmi. Více se v tomto ohledu podřizují ženy. Navíc zůstává dělba rolí v rodině ve své tradiční podobě u většiny českých domácností (Dudová et al. 2007).

Genderové nerovnosti existují i na trhu práce – nutnost sladění práce a rodiny má negativní dopad především na ženy, jelikož zaměstnavatelé nereagují na potřeby žen zaváděním flexibilních forem práce (Čermáková, Hašková, Křížková, Linková, Maříková 2002, Dudová et. al. 2007). Současné dělbě genderových rolí nahrává také obecná situace na trhu práce, kde panuje jak vertikální, tak horizontální segregace podle pohlaví. Pozice, kde působí převážně muži, jsou lépe hodnoceny mírou prestiže i finančně (Křížková 2003). Tomu, aby se muži aktivně zapojovali v péči o děti, brání zejména ekonomické důvody, kdy muži vydělávají více než ženy (Maříková 2003). Ženská zaměstnanost se vyznačuje kumulací do méně prestižních oborů a pozic, ženy častěji pracují na méně stabilních pozicích a jsou tak častěji postiženy problémem nezaměstnanosti, mnohdy se stávají obětí diskriminace (Křížková 2003).

V české společnosti existuje silná preference domácí péče o malé děti, kterou implikuje model přerušované ženské kariéry. Přednost je v rodinné politice dávana podpoře žen pečujících o děti před podporováním účasti žen na pracovním trhu (Tomešová, Bartáková, Sirovátka 2008). Délka rodičovské je v našem státě velkorysá a motivuje k tomu, aby ženy zůstávaly déle doma (Valentová 2004). Stát v našem prostředí mrhá potenciálem a kvalifikací žen, do něhož investoval v podobě jejich vzdělávání (Křížková, Vohlídalová 2008). Tím, že byl zaveden rodičovský příspěvek, který mohou čerpat i muži, otevřela se cesta ke zrovnoprávnění genderových rolí v rodině (Maříková 2004). Ani rodičovský příspěvek však není navržen ideálně, chybí potřebná flexibilita (Dudová 2008). K využívání rodičovské dovolené jsou navíc málo motivováni muži, velký podíl na tom má již výše zmíněná situace na trhu práce (Maříková 2008).

S možnostmi sladění práce a rodiny souvisí také dostupnost zařízení péče o děti. (Špidla 2008, Valentová 2004, Křížková, Vohlídalová 2008). Jedná se především o to, aby byl dostatek mateřských škol (Matějková, Palonciová 2005). Dostupnost mateřských škol je velmi dobrá ve větších obcích a městech, naopak špatná je v obcích do 999 obyvatel (Ettlerová 2006). Dalšími způsoby péče o děti jsou mikrojesle, dobrovolná sdružení rodičů a placená výpomoc při péči o dítě – tyto formy péče o děti předškolního věku jsou však v celkovém měřítku stále využívány minimálně především v důsledku toho, že rodiče sami preferují osobní péči o dítě (Ettlerová 2006) a tento typ péče je podporován rodinnou

politikou státu. Velký potenciál je v mateřských centrech, která jsou zřizována především na bázi dobrovolnictví, finančně nedostupná pro většinu žen zůstává soukromá péče o děti. Jako poměrně vhodná alternativa k jeslím a mateřským školám se jeví školky firemní. V mladším školním věku dítěte se jedná o školní kluby, družiny a různé vzdělávací odborné kroužky. Podle Haškové (2008) by měla státní rodinná politika podporovat všechny kvalitní instituce péče o předškolní děti, neboť jejich dostupnost má v konečném důsledku vliv na reprodukční strategie žen.

Politice sladování rodinného a pracovního života se věnuje množství studií a výzkumů zpracovaných jak MPSV, tak výzkumnými institucemi (Sociologický ústav Akademie věd ČR, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí) a neziskovými organizacemi. Tyto výzkumy analyzují současný stav a navrhnou možná zlepšení do budoucnosti, opatření, která by bylo potřeba přijmout, aby bylo sladění rodiny a práce možné. O zapojení NNO do procesu tvorby politiky sladování rodiny a práce se v naprosté většině výzkumů nehovoří, ani jeden výzkum se nezabývá čistě procesem ovlivňování této politiky neziskovými organizacemi. Pouze jeden výzkum (Čermáková, Hašková, Křížková, Linková, Maříková 2002) zmiňuje úlohu NNO a konstatuje, že v celospolečenských diskusích nesehrávají aktivity NNO větší roli, jejich pomoc je spíše praktická a finančně závislá na dotacích, jejich pozice je oslabována také neexistencí kooperace. Autorky zdůrazňují potřebu analýzy politiky všemi aktéry, kteří se na ní podílí a jsou jí ovlivňováni, dosud je podle nich spolupráce aktérů nedostatečná.

Metodologická část

Pro svou seminární práci jsem použila metody kvalitativní – metodu studia dokumentů a metodu polostrukturovaného dotazování. Studium dokumentů mi posloužilo k prvnímu vhledu do problematiky a rovněž mi umožnilo seznámit se alespoň v základních obrysech s činností NNO na tomto poli. Ze studia dokumentů jsem také částečně vycházela při tvorbě otázek pro rozhovory.

Výběr respondentek pro dotazování jsem pečlivě zvážila a vybrala organizace, které se angažují ve zkoumané oblasti. Prvotní kontakt s dotazovanými probíhal elektronickou poštou, respondentky byly vstřícné. Vedla jsem pět rozhovorů, z nichž dva byly rozhovory s respondentkou, která zároveň působí v jiné organizaci nebo zastupuje organizaci zastřešující. V takovém případě jsem v rozhovoru oddělovala informace o obou organizacích.

Rozhovory byly polostrukturované, šlo o rozhovory pomocí návodu, měla jsem předem připravený seznam témat, která chci probrat (Hendl 2005). Cílem bylo poskytnout dotazované prostor pro její svobodná vyjádření, osnova sloužila především mně, abych nezapomněla nějaký důležitý okruh. Mým cílem bylo flexibilně reagovat na výpověď dotazované. Rozhovor měl několik částí (viz příloha č.1), přičemž jsem považovala za samozřejmé, že se dotazovaná nemusí držet mé osnovy. Hlavní zodpovědnost za vedení rozhovoru byla na mně, ovlivnila jsem jeho konečnou podobu (viz Kiczková 2006).

Základem pro analýzu rozhovorů byl jejich přepis. Zde jsem zvolila metodu transkripce, jak ji popsala Alicija Leix (2003). Rozhovory jsem přepisovala doslovně, avšak bez tzv. vatových slov. Řádky v přepisu rozhovoru jsem očíslovala. Při přepisu jsem ctila anonymitu respondentek. Přepis rozhovoru obsahuje také seznam značek užitých v rozhovoru.

Přepsané rozhovory jsem analyzovala metodou trojího kódování podle Strausse a Corbinové. V první fázi analýzy, při tzv. otevřeném kódování (Strauss, Corbinová 1999), jsem text „rozdrobila“ na nejmenší části. Procházela jsem jím a zvýrazňovala si výroky, které jsem shledala jako informačně bohaté, tzv. říkající něco navíc – o sdělení, která se mi zdála kódovatelná. Na okraje jsem si zapisovala pojmy, které vystihují obsah těchto jednotlivých sdělení. Pomocí této první fáze jsem našla jednotlivá klíčová témata, kolem nichž jsem seskupovala jednotlivé pojmy. V následující fázi jsem si pojmy sdružila do kategorií. Snažila jsem se oprostit od svého zázemí a stereotypního myšlení, aby mě napadaly nové otázky a pohledy na zkoumaný fenomén (Strauss, Corbinová 1999). V další fázi kódování jsem kategorie seskupila podle toho, jak spolu souvisejí a podmiňují se, v konečné podobě jsem si

je pak uspořádala kolem stěžejních témat. Tato témata jsem vnitřně strukturovala pomocí jednotlivých kategorií, které se mi při zkoumání ukázaly. V konečné fázi kódování, během tzv. selektivního kódování (Strauss, Corbinová 1999), jsem se snažila jednotlivé jevy nalezené předešlými fázemi spojit dohromady v celistvou teorii. Abych zpřesnila jednotlivé kategorie, konfrontovala jsem poznatky nabyté z různých částí analýzy. Protože byl vzorek příliš malý, integrace v teorii nebyla zakončena nalezením tzv. centrální kategorie, která by mi umožnila jednoznačně určit, do jakého modelu vztahů NNO a státu v rodinné politice české NNO patří.

Celkově bylo důležité mít během celého výzkumu na paměti, že prostřednictvím zvoleného kvalitativního postupu jsem mohla zjistit pouze subjektivní vidění situace aktérkami, přičemž jsem si vědoma, že na produkci vědění jsem se podílela také já (Kiczková 2006). Kvalita mé práce je dána formulací otázek při rozhovoru, metodou přepisu a posouzením výpovědní hodnoty a důvěryhodnosti zkoumaných dokumentů.

Zachovala jsem anonymitu respondentek i organizací, zveřejnění identity dotazovaných by bylo neetické i bezúčelné, protože mi jde o popsání významných občanských aktivit, ne o zveřejnění osobních údajů. Rozhodla jsem se, že nebudu k práci přikládat ani přepsané rozhovory, ani nahrávky. Úryvky z anonymních rozhovorů jsou součástí přílohy, aby byly podloženy jednotlivé kategorie a přispělo se k ověřitelnosti studie.

Analytická část

Aktivity organizací vyplývající ze studia dokumentů

Pro svou práci jsem si vybrala pět organizací a dvě zastřešující organizace. Dvě organizace jsou členy dvou „střech“ zároveň. Čtyři organizace jsou členy sítě organizací, která „hájí práva žen v České republice“. Cílem této organizace je především spolupracovat, formulovat společná stanoviska členských organizací, otevírat veřejné diskuse, lobbovat a prosazovat zájmy všech dívek a žen žijících v ČR, spolupracovat s českou exekutivou a poskytovat expertní základnu, monitorovat oblast rovných příležitostí a prosazovat rozmanité hodnoty s ohledem na různé identity žen. Organizace vznikla, aby připomínkovala vládní dokumenty. V současné době má asi 20 členských organizací.

Další zastřešující organizace, pomáhá se zakládáním mateřských center, koordinuje společné projekty a poskytuje informace. V současné době sdružuje několik stovek center z celé republiky. Důležité pro můj výzkum je, že vnímá jako svůj úkol také spolupráci se státními organizacemi, dalšími NNO, firmami i médii, pořádá celostátní konference, podílí se také na činnosti nadnárodních NNO, otevřeně se hlásí k lobbingové činnosti.

Třetí organizace se v rámci specializovaného centra zaměřuje na identifikaci a analýzu nerovného postavení žen ve společnosti a aktivně posiluje jejich ekonomické, sociální a politické postavení. Jejím cílem je podporovat veřejnou diskusi o genderové tématice, přispívat k formování politiky rovných příležitostí, podporovat nástroje vytvářející rovné příležitosti na trhu práce a podporující sladování rodiny a práce. Organizace otevřeně proklamuje záměr rozvíjet veřejnou politiku rovných příležitostí a propagovat gender mainstreaming² ve veřejné správě a politice. Publikuje tzv. policy papers, expertizy jednotlivých témat, analyzuje politická opatření, předkládá návrhy na reformy, publikuje příručky pro genderově citlivé chování v institucích a provádí genderové analýzy.

Dalšími analyzovanými NNO jsou dvě mateřská centra, která usilují o zlepšení postavení žen s malými dětmi v soukromém i veřejném životě. První mateřské centrum si klade také za cíl provádět osvětu rovných příležitostí žen a mužů, podporuje ženy s malými dětmi, které se chtějí vrátit do práce. Organizace má ve svém poslání, že bude podporovat sladování práce a rodiny a vytvoří informační centrum, které bude zlepšovat společenské postavení žen po mateřské dovolené. Organizace poskytuje vzdělávací programy pro ženy a komplexní služby pro děti a nabízí poradenstvím firmám. Druhé centrum se orientuje na

---

² Zohledňování genderových témat v každém tématu a oboru činnosti, nediskriminace, dodržování rovných příležitostí (pozn. autorka).

praktickou pomoc rodinám, podporuje myšlenku rovných příležitostí, snaží se o osvětovou a vzdělávací činnost. Přestože není hlavním posláním těchto center lobbying, jsou členy zastřešujících organizací, které se mu věnují.

Pátou organizací je NNO zaměřená především na informační, konzultační a vzdělávací činnost. Organizace aktivně ovlivňuje změny týkající se rovných příležitostí v různých oblastech, poskytuje konzultace o sladování rodiny a práce, vydává zpravodaje, pořádá přednášky, školení a semináře, spolupracuje s firmami a řadou NNO. Rovněž apeluje na vládu a ministerstva a spolupracuje s nimi, hodnotí přijatá opatření a otevírá veřejné diskuse, snaží se motivovat firmy k tomu, aby vytvářely prorodinné prostředí.

Dalším subjektem je ženská organizace, která působí na celém území ČR a má širokou členskou základnu. Posláním této organizace je prosazovat práva žen na různých úrovních. Jedním z bodů programu této organizace je působení na vládu, parlament a instituce k vytváření předpokladů pro účinnou ženskou politiku a vytváření rovných příležitostí, tlak na vytváření takových podmínek, které by umožnily sladění práce a rodiny a odstraňování stereotypů. Úkolem této organizace je především prosazovat zájmy členek u státní správy a v exekutivě, podporovat diskusi, informovanost, prohlubovat kontakty se státními institucemi a médii. V politice se snaží působit jak na státní, tak na regionální a obecní úrovni.

Závěry vplývající z analýzy rozhovorů

Lobbing jako součást činnosti NNO

Z rozhovorů vyplynulo, že všechny organizace se nějakým způsobem zaměřují na ovlivňování politiky. Přestože jsou některé organizace zaměřeny především na poskytování služeb klientům a klientkám, lobbing je součástí jejich činnosti, věnují se mu alespoň příležitostně a cítí, že je v jejich zájmu zapojit se do rozhodovacího procesu. Všechny oslovené organizace se rovněž zabývají otázkou sladování rodiny a práce. Přestože je pět analyzovaných NNO oficiálně zaměřeno na ovlivňování politiky, ani jedna z těchto organizací nemá na tuto činnost *placeného* pracovníka.

Lobbing v praxi a představa o ideálu

NNO se v rámci politického procesu zapojují do řady aktivit, jimiž se snaží buď *přímo* ovlivnit výstupy politiky, nebo na ně *reagovat*. Nejprve zmiňme, co všechno do škály činnosti NNO spadá. Jedná se o vydávání stanovisek k přijatým opatřením, rozeslání výzev politikům, připomínkování vládních návrhů a ovlivňování priorit v rámci Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů, účast na konferencích odborníků i politických stran, vypracovávání analýz, výzkumů, uvádění příkladů dobré praxe, vydávání stínových zpráv, spolupráce se státní správou na projektech, poskytování odborných služeb, účast na debatách u kulatých stolů, tvorba koncepcí a stínových koncepcí rodinné politiky, poskytování poradenství a vyhlašování soutěží veřejných úřadů týkajících se sladování.

Oficiální a neoficiální cesty lobbingu

Činnost NNO v politickém procesu probíhá oficiální a neoficiální cestou. Oficiální cestou se míní členství ve výborech rady vlády nebo pracovních skupinách či vydávání různých stanovisek. Neoficiální cesta představuje oslovování konkrétních politiků či úředníků a udržování kontaktu s nimi. Probíhá v každé organizaci trochu jinak. Někde se jedná o uplatňování vlivu osobnosti, „dveřnice“, která platí za expertku na dané téma a je buď sama oslovována nebo, pokud osloví daného politika ona, má velkou šanci, že bude vyslyšena. Takováto osoba většinou stojí u počátků lobbování v organizaci.ⁱ

V jiné organizaci, která se vyznačuje silnou členskou základnou probíhá neoficiální napojení na politiku dokonce přímo „*infiltrací do systému*“ – tzn. členky organizace – buď jednotlivě, nebo dohromady - vstupují do politiky na místní či krajské úrovni nebo podporují konkrétní političku.ⁱⁱ

Vývoj v čase a úrovni lobbování

Lobbování má také svůj vývoj v čase – organizace si musela vytvořit jméno, aby byla veřejným sektorem respektována. S tím také souvisí úroveň politiky, na níž organizace operuje. Působení na místní úrovni je charakteristické pro menší organizace (např. mateřská centra) nebo pro členské základny velkých organizací a vzniká s cílem ovlivnit podmínky pro sladování v místě. Jedna ze zastřešujících organizací dokonce nabádá své členské NNO, aby se podílely na politice na místní úrovni, účastní se mezinárodního projektu, který má zlepšovat dialog s místními úřady.ⁱⁱⁱ

Lobbing na krajské úrovni je rovněž běžný. Na této úrovni má především formu spolupráce na projektech – např. vypracovávání koncepcí pro rozvoj kraje.

Na celostátní úrovni pak lobbují především zastřešující organizace nebo sdružení velká a zavedená. V této souvislosti působí NNO jak na úředníky, tak na politické strany jako celky i na jednotlivé poslance a členy politických stran. Podoba lobbování u jednotlivých politických stran závisí na jejich programu a tedy míře náklonnosti k politice sladování. Ani jedna z organizací však nechce být spojována s konkrétním politickým uskupením. Zmiňována je potřeba otevřenosti celému politickému spektru, neboť klienti organizací jsou rovněž různých politických názorů.^{iv} Zajímavé je, že různé organizace mají odlišně vstřícné vztahy s různými politickými uskupeními a není tomu tedy tak, že by existovala jedna politická strana, která je vstřícná ke všem NNO. Podobně je tomu i s jednotlivými politiky. Žádné dvě NNO nezmínily napojení na téhož politika či političku, v názorech na vstřícnost konkrétních politiků se respondentky rozcházely. Nejspíše tento fakt souvisí s rozpory mezi NNO, jak o nich budu hovořit níže.

Stále častěji se u NNO objevují snahy o ovlivňování politiky na evropské úrovni. Tento proces je však zatím v začátcích. Lobbing v Evropské unii se děje prostřednictvím členství v zastřešujících evropských NNO či prostřednictvím kontaktů na jednotlivé europoslance či poslankyně.

Aktivní vs. reaktivní přístup

NNO se nechovají pouze *aktivně*, ale také *reaktivně* – reagují na výzvy a žádosti politiků, politických stran a úřadů o spolupráci, radu či vyjádření. V případě menších organizací do jisté míry platí, že mnohdy jim nezbývá než čekat, až budou přizvány.^v

Na jednu stranu tento *reaktivní přístup* poukazuje na nedostatek některých NNO, které jsou málo aktivní ve své snaze ovlivňovat politiku, na stranu druhou se zde objevuje důležitý moment, kdy úřady, politické strany a politici sami vyhledávají radu a pomoc NNO. Tento

fakt, domnívám se, by se dal považovat za důležitý ukazatel rozvíjejícího se partnerství mezi NNO a státem.^{vi}

Představy o ideální podobě lobbingu

Respondentky nereflektují pouze současný stav jejich působení v procesu tvorby politiky, ale vytvářejí si také určitou ideu toho, jak by tato spolupráce měla vypadat, jaké cesty jsou pro lobbing nejlepší. Zde se jedná především o silnou preferenci osobních a pravidelných setkání před málo účinným rozesíláním e-mailových zpráv.^{vii} Respondentky zmiňují úlohu *kulatých stolů*, které zajišťují rovnost všech účastníků, jednou zazněla dokonce idea odbourávání rolí nadřazeného úředníka a podřazeného občana.^{viii} Důležitá je podle většiny respondentek *osobní angažovanost* zástupců NNO, kteří díky znalosti problematiky a přímému kontaktu s cílovou skupinou mohou mít hlubší znalosti toho, co je potřeba ve sladování udělat. Proto se respondentky nedomnívají, že by bylo vhodné zadat tuto práci lobbingové firmě.^{ix} Jak zmiňuje jedna z dotazovaných – lobbing se musí dělat *srdcem*, lobbing je spíše *spolupráce a partnerství*.^x Cílem všech NNO je tedy, aby je úřady veřejné správy a politici přijímali jako partnery. Lobbing nelze provádět nátlakově, ale účinnější je *hledání společného*, včetně společné realizace nápadů. Lobbing má tedy na této úrovni probíhat jako *dialog člověka s člověkem*, tzv. „*měkkou cestou*.“ (R 4, ř. 148)^{xi}

Úspěchy, neúspěchy a úskalí lobbingu

Respondentky se snažily také zhodnotit, co se jim povedlo v politice sladování prosadit a na co ve své práci narážejí. Úspěchem je podle většiny dotazovaných to, že se téma *stalo uznaným veřejněpolitickým problémem*, jehož řešení je vnímáno jako veřejný zájem. Tento fakt otevírá prostor pro diskusi a realizaci společných projektů státu a občanského sektoru.^{xii}

Na druhou stranu však mezi zástupkyně mi NNO panuje silná *skepse ohledně dosažených výsledků*. Radost z úspěchů zakrývá obava o jejich stálost pramenící z nestabilní politické situace, která způsobuje, že koncepční a programová spolupráce vedená dlouhodobou strategií se jeví téměř nemožná. NNO jsou *odkázány na libovůli* a osobní náklonnost úředníků, politiků a politických stran, na dostatek politické vůle.^{xiii} Systémové vstřícný postoj ke spolupráci státní správy a NNO u nás zatím chybí.

Další bariéry rozvoje představují *byrokratické postupy* a malá flexibilita státní správy. Nejčastěji respondentkami zmiňovanou překážkou jsou však *finance* – a to jak na lobbing (viz níže), tak na realizaci projektů společně se státní správou a firmami.

Lobbing jako dobrovolná služba

S finanční otázkou silně souvisí to, v jakém rozsahu jsou NNO schopny ovlivňovat politiku. Lobbing se v rámci grantů nedá nijak vykázat, probíhá tedy na *dobrovolné bázi*, členství ve výborech a radách je spíše čestnou funkcí. *Nedostatek financí a absence grantů na lobbing* je tedy jedním z hlavních limitů jeho rozvoje.^{xiv} V našem prostředí je nereálné, aby si NNO najala profesionální lobbingovou firmu, která by prosazovala její zájmy nebo aby snad tato lobbingová firma lobbovala za zájmy NNO z pozice společenské zodpovědnosti. Některé respondentky však zmiňují, že to není ani žádoucí (viz výše). Dobrovolnost lobbingové činnosti je zárukou skutečně *občanské zainteresovanosti*.

Vztahy mezi NNO – spolupráce i neshody

Dalším polem mého zkoumání byla vzájemná spolupráce mezi NNO. K mému překvapení jsem však nenarazila pouze na příklady spolupráce, ale také na neshody a rozpory v přístupech ke sladování.

Spolupráce jako komunikace

Organizace se zapojují jak v rámci mnou zkoumaných zastřešujících organizací, tak také mimo ně. Organizace mají společné projekty, vzájemně se doplňují, vyměňují si potřebné informace, čerpají ze zkušeností druhých, poskytují si navzájem *podporu a služby*. Co se týče lobbingu, jedná se především o *vyměňování kontaktů*. Pro lobbing je klíčová role zastřešujících organizací.^{xv}

„Střechy“ – v jednotě je síla

Členství v zastřešující organizaci otevírá organizacím přístup k ovlivňování politiky, neboť pro politiky a úředníky je výhodnější, mohou-li se setkat s jedním zástupcem více organizací. Existence „střechy“ tedy zefektivňuje lobbing, zakládá větší respekt ze strany politiků a členství v zastřešující organizaci znamená *„usazení v prostoru“* (R 1, ř. 156), zejména pro menší NNO.^{xvi} V jednom případě bylo dokonce zmíněno, že participace dané NNO v klíčových sítích je jedním z jejích hlavních cílů.^{xvii} Role „střechy“ se vyznačuje především vydáváním společných stanovisek.^{xviii}

Bariéry spolupráce NNO

Hlavní bariérou spolupráce mezi NNO je špatná komunikace. V jedné z členských organizací byla patrná neznalost toho, co vlastně zastřešující organizace dělá, vedení střechy tedy nedostatečně komunikuje s členskými organizacemi a u členských organizací vzniká dojem, že je zastřešující organizace nečinná.^{xix}

Další bariérou ve spolupráci mezi NNO je jejich nejednotnost v přístupu ke sladování rodinného a pracovního života vůbec. Jak se ukázalo, scéna těchto ženských organizací se vnitřně dělí na ty, které jsou spíše zaměřené na ženy a na ty, které propagují rodinu jako ideál nebo ty, které preferují domácí péči o děti.^{xx} Některé organizace se dokonce distancují jedna od druhé.^{xxi} Ke střetům dochází i v rámci Rady vlády pro rovné příležitosti žen a mužů. Domnívám se, že tato skutečnost může na jednu stranu oslabovat lobbing NNO, na druhou stranu může obohatit diskusi.

Vliv na firmy, spolupráce s nimi, potenciál firem

Vztahy NNO a firem mají dvě dimenze. Za prvé poskytují NNO firmám služby: vypracovávají genderové audity, poskytují poradenství a vzdělávají zaměstnance v problematice sladování. To vše zdarma. Firemní prostředí u nás není zvyklé platit NNO za jejich služby.^{xxii}

Za druhé působí NNO na firmy jako „hlídací psi“, vyhlašují soutěže o nejlepší firmu v oblasti sladování rodiny a práce. Respondentky konstatovaly, že firemní prostředí je v otázce sladování daleko před veřejnou správou. Firmy mohou jít příkladem pro veřejnou správu v oblasti sladování a v tom také spočívá jedna z možností jejich potenciálního tlaku na politiku.^{xxiii} Další možností je to, že firmy, které jsou v aktivním dialogu s NNO mohou organizacím neziskového sektoru poskytovat relevantní informace o svých potřebách a ty je mohou pak dále předávat politikům a úředníkům. Názor firem může mít u politiků větší váhu než názor NNO.^{xxiv}

Spolupráce s médii a jejich vliv na politiku

U většiny mnou oslovených NNO je možno konstatovat aktivní snahu prezentovat se v médiích. Některé NNO mají dokonce specializovaného pracovníka pro styk s médii. Často vydávají stanoviska, připravují již hotové články pro noviny a časopisy, mají své a spřízněné novináře a daří se jim zviditelňovat skrze jejich projekty a mediální kampaně.^{xxv}

Nízký potenciál vlivu ze strany médií

Jednou z věcí, které mě v souvislosti s médii zajímaly, byl jejich potenciální vliv na politiku – zda tedy mohou nějak neziskovým organizacím pomoci při prosazování jejich zájmu. Největší potenciál mají dle respondentek média v ovlivňování politiky na místní úrovni, v lobbování mohou pomoci také zviditelňováním politiků při účasti na některém z projektů.^{xxvi} Problém skutečného vlivu médií tkví v tom, že podle naprosté většiny respondentek o problematice neinformují seriózně a zjednodušují ji. Média jsou málo kritická,

povrchní, nestálá, témata je zajímají pouze krátkodobě, plní pouze funkci základního informování, ale nevyvíjejí žádný větší a dlouhodobější tlak na politiku.^{xxvii}

Závěr

V mé seminární práci šlo o postižení mechanismů účasti NNO v politice sladování rodinného a profesního života. Domnívám se, že tento cíl byl splněn a podařilo se mi získat řadu poznatků o tom, jak jsou NNO napojeny na politiku. Zjistila jsem, že NNO působí na všech úrovních státní správy a politiky, míra jejich angažovanosti závisí především na jejich velikosti.

Napojení na politiku se děje prostřednictvím několika mechanismů: jednak plní NNO funkci poradní, jednak také kontrolní – účastní se jednání, sjednávají si schůzky, ale také kritizují, navrhuje alternativy a pořádají soutěže úřadů a obcí ve vstřícnosti ke sladování rodinného pracovního života.

Svou činnost chápou NNO spíše jako partnerství a spolupráci než jako tvrdý tlak. Jejich cílem je dostat se do rozhodovacích struktur a podílet na procesu tvorby politiky. Ve své práci těží z osobních setkání a osobních sympatií jednotlivých politiků k tématu.

Jejich činnost je do jisté míry úspěšná, avšak je limitována ochotou jednotlivých úředníků či politiků. Zatím u nás chybí systémově vstřícný postoj k aktivitám NNO v politice. Dalším omezením je také nestálost politické situace v naší zemi a tak i nestálost přijatých opatření. Jisté omezení představují také rezervy ve spolupráci NNO mezi sebou – scéna organizací zaměřených na sladování rodinného a profesního života není jednotná a objevují se také problémy v komunikaci. Nemałym omezením lobbingu jsou finance, především absence projektů zaměřených na lobbing NNO a z toho pramenící dobrovolné vykonávání této činnosti, které však na druhou stranu zakládá jistotu osobní angažovanosti.

České NNO spolupracují s firmami, plní svou funkci „hlídacího psa“, firmám poskytují řadu služeb, avšak není zvykem, aby si firmy za tyto služby platily. Firmy mohou pomoci neziskovým organizacím při jednáních s politickými představiteli poskytováním informací o svých potřebách a poskytováním vzorů pro veřejnou správu.

Vzhledem ke vztahu k médiím byla zjištěna aktivní snaha NNO prezentovat své názory v nich, avšak potenciál médií pomoci při prosazování konkrétních politických opatření je nízký, neboť se média nezabývají problematikou do hloubky a nevyvíjejí tlak na politiky.

Vzhledem k tomu, že mnou analyzovaný vzorek organizací nebyl dostatečně velký a nevedla jsem rozhovory také s jinými aktéry, nedovolují si ve své práci konstatovat, zda by se dal vztah NNO a státu zařadit do segregované či integrované sítě veřejných politik. Vzhledem k podobné situaci České republiky, Estonska a Maďarska (jimiž se zabývali Appleton a Byrne

2003) se domnívám, že Česká republika patří spíše do segregovaného modelu, kdy jsou NNO zapojovány do rozhodování málo, avšak existuje tendence spolupráci rozšiřovat – v našem prostředí se tedy může jednat o tzv. „*usilující*“ přístup. Jeho významnou překážkou je však nesystémový přístup veřejné správy a politiky k NNO.

Spatřovala bych jako přínosné provést brainstormingovou diskusi s experty o tom, jací aktéři do této politiky mohou zasahovat, jaký je jejich zájem na řešení problematiky a jaká je jejich moc (Veselý 2008). Na základě takto zjištěných aktérů bych dále pokračovala s rozhovory – mohlo by se jednat např. o rozhovory s aktéry z oblasti veřejné správy, s vybranými zástupci médií či firem.

Domnívám se, že takto navržený výzkum by mohl inspirovat i další bádání, které by mělo za cíl analyzovat zapojení NNO do konkrétních veřejných politik.

Seznam použité literatury

1. Appleton, L., Byrne, P.: *Mapping relations between Family Policy Actors, Social Policy and Society* 2:3, str. 211-219, Cambridge University Press, 2003.
2. Benáček, V., Frič, P., Potůček, M.: Trh, stát a občanský sektor ve vzájemných vztazích In In Potůček, M., Musil, J., Mašková, M. (eds.): *Strategické volby pro českou společnost Teoretická východiska*, Praha, Sociologické nakladatelství, 2008.
3. Čermáková, M., Hašková, H., Křížková, A., Linková, M., Maříková, H.: *Podmínky harmonizace práce a rodiny v České republice*, Praha, Sociologický ústav AV ČR, 2002.
4. Dohnalová, M.: *Sociální ekonomika v evropském kontextu*, Brno, Akademické nakladatelství CERM, 2006.
5. Dudová, R. (ed.) et al.: *Souvislosti proměn pracovního trhu a soukromého, rodinného a partnerského života*, Praha, Sociologický ústav AV ČR, 2007.
6. Dudová, R.: Promarněná šance na změnu: zhodnocení reformy rodičovského příspěvku In Křížková, A. (ed.): *Práce a péče: proměny „rodičovské“ v České republice kontext rodinné politiky Evropské unie*, Praha, Sociologické nakladatelství, 2008.
7. Ettlerová, S.: *Dostupnost služeb péče o děti předškolního věku In MPSV: Mezinárodní konference o rodinné politice 2006*, Komplexní rodinná politika jako priorita státu aneb je ČR státem přátelským k rodině?, Praha, 2006.
8. European Commission: *Promoting the Role of voluntary organizations and Foundations in Europe*, COM/97/0341 final, Brussels, 1997.
9. Hašková, H.: Kam směřuje česká společnost v oblasti denní péče o předškolní děti? In Křížková, A. (ed.): *Práce a péče: proměny „rodičovské“ v České republice kontext rodinné politiky Evropské unie*, Praha, Sociologické nakladatelství, 2008.
10. Hendl, J.: *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, Praha 2005.
11. Kiczková, Z. a kol.: *Paměť žien: o skúsenosti sebeutvárania v biografických rozhovoroch*, Bratislava 2006.
12. Křížková, A., Vohlídalová, M.: Kdo se bojí zaměstnané matky? In Křížková, A. (ed.): *Práce a péče: proměny „rodičovské“ v České republice kontext rodinné politiky Evropské unie*, Praha, Sociologické nakladatelství, 2008.

13. Křížková, A.: Postavení žen na trhu práce a jejich pracovní preference In Hašková, H., Křížková, A., Maříková, H., Radimská, R.: *Rovné příležitosti mužů a žen při sladování práce a rodiny?* Praha, Sociologický ústav AV ČR 2003.
14. Křížková, A.: Sondy do života žen bez práce In Hašková, H., Křížková, A., Maříková, H., Radimská, R.: *Rovné příležitosti mužů a žen při sladování práce a rodiny?* Praha, Sociologický ústav AV ČR 2003.
15. Leix, A.: *K problematice transkriptu ve společenských vědách*, Biograf č. 31, 2003, s. 69 - 84.
16. Maříková, H.: Participace otců v současné rodině In Hašková, H., Křížková, A., Maříková, H., Radimská, R.: *Rovné příležitosti mužů a žen při sladování práce a rodiny?* Praha, Sociologický ústav AV ČR 2003.
17. Maříková, H.: Rodičovská (je) pro oba rodiče! In Křížková, A. (ed.): *Práce a péče: proměny „rodičovské“ v České republice kontext rodinné politiky Evropské unie*, Praha, Sociologické nakladatelství, 2008.
18. Maříková, H.: *Rodičovská dovolená a genderová (ne)rovnost v rodině a na trhu práce* [online], Gender, rovné příležitosti, výzkum 04/2004, [cit 26.10.09], dostupné z WWW: <<http://www.cceol.com/aspx/issuedetails.aspx?issueid=70ca9efe-234e-4488-990c-2879a9f0b93c&articleid=33cf1ea2-325f-4388-b41f-c638289a05a9#a33cf1ea2-325f-4388-b41f-c638289a05a9>>.
19. Matějková, B., Paloncyová, J.: *Rodinná politika ve vybraných evropských zemích s ohledem na situaci v České republice*, Brno, Masarykova univerzita v Brně, Výzkumný ústav práce a sociálních věcí Praha, 2005.
20. Potůček, M.: Trh, stát a občanský sektor jako regulátory života společnosti In Potůček, M. et al.: *Veřejná politika*, Praha, Sociologické nakladatelství, 2005.
21. Salomon, L. M., Anheier, H. K.: *Search of the Nonprofit Sector*, Baltimore, Johns Hopkins Centre for Civil Society Studies, 1992.
22. Salomon, L. M., Anheier, H. K.: *Social Origins of Civil Society: Explaining the Nonprofit Sector Gross-National*, Working Papers of the Johns Hopkins University Comparative Nonprofit Sector Project, No. 2, 1996.
23. Singly De, F.: *Sociologie současné rodiny*, Praha, Portál, 1999.
24. Strauss, A.; Corbinová, J.: *Základy kvalitativního výzkumu, Postupy a metody zakotvené teorie*, Brno, 1999.

25. Špidla, V.: Zkušenost Evropské unie: rovnost začíná v rodině In Křížková, A. (ed.): *Práce a péče: proměny „rodičovské“ v České republice kontext rodinné politiky Evropské unie*, Praha, Sociologické nakladatelství, 2008.
26. Tomešová Bartáková, H., Sirovátka, T.: *Reconciling Work and Family in the Czech Republic and the Role of Social Policy* [online], Sociological Problems, issue IL-II / 2008, pages 77 – 96, [cit 10. 11. 09], dostupné z WWW: <<http://www.ceeol.com/aspx/issuedetails.aspx?issueid=14967f01-b156-478b-8bc4-e16cfb0da7a7&articleId=615368e8-c667-4265-91c4-25f3a03076e6>>.
27. Valentová, M.: *Rovnováha mezi rodinným životem a pracovní kariérou v kontextu ženské zaměstnanosti, mezinárodní srovnávací studie*, Brno, VÚPSV Praha, výzkumné centrum Brno, 2004.
28. Veselý, A.: Analýza a vymezení problému In Veselý, A., Nekola, M. (eds.): *Analýza a tvorba veřejných politik*, Praha, Sociologické nakladatelství, 2007.
29. Vohlídalová, M.: Práce a soukromý život v současné české společnosti In Dudová, R. (ed.) et al.: *Souvislosti proměn pracovního trhu a soukromého, rodinného a partnerského života*, Praha, Sociologický ústav AV ČR, 2007.
30. Zimmerman, S. L.: *Family Policy, Constructed Solutions to Family Problems*, Thousand Oaks, Sage Publications, 2001.

Prameny

- weby zastřešujících a jejich členských organizací

Přílohy

Příloha č. 1 – Seznam otázek polostrukturovaného rozhovoru

1. Představení organizace
  - a. velikost
  - b. délka působení
  - c. míra profesionalizace – dobrovolnost či existence profesionálních pracovníků, proč profesionalizace (*případná souvislost profesionalizace s potřebou vlivu na politiku*)
2. Zájem o problematiku
  - a. jaké místo v činnosti organizace zaujímá sladování práce a rodiny
  - b. jak dlouho se zajímají o problematiku
3. Působení v politice
  - a. zda působí - pokud ano, proč se tak rozhodli, pokud ne, proč tomu tak není – (*necítí potřebu, vyhovuje jim stav věcí, nebo nevyhovuje, ale necítí se na to, je to marné*)
  - b. jak se snaží působit (*aktivní spoluvytváření či pasivní reakce*)
  - c. zda mají kontakty na úředníky, politiky politické strany
  - d. jak tyto kontakty získali (*náhodně, cíleně*)
  - e. zda kontakty udržují (jak, případně proč je neudržují)
  - f. jakou váhu přikládají kontaktům (*považují to za užitečné, neužitečné, důležité, nedůležité*)
  - g. podoba spolupráce s politickými aktéry
  - h. úspěchy a neúspěchy v prosazování zájmů
  - i. reflexe svého vlivu, možné návrhy na zlepšení působení v procesu tvorby politiky – co by udělali dnes již jinak
  - j. podoba lobbování – profesionální firmy, osobní kontakty, systematicky či nahodile
4. Spolupráce s ostatními NNO, členství v zastřešujících org., kterým jde o sladění práce a rodiny
  - a. zda členství ve střeších či spolupráce pomáhá v prosazování zájmů, jak konkrétně

5. Spolupráce s firmami a vliv na ně

- a. zda považují konkrétní spolupráci s firmami za důležitou při prosazování svých politických zájmů, a proč (případně proč ne)?
- b. podoba spolupráce
- c. prosazování zájmů u firem (úspěchy a neúspěchy)

6. Vztahy s médii

- a. podoba vztahů
- b. zda existuje a jak vypadá napojení na média (*kanály, spříznění novináři atd.*)
- c. potenciál vlivu médií – zda je, pokud ano, jak velký

Příloha č. 2 - Značky v přepisu rozhovorů

otázka	?
oznámení, klesavá kadence	.
naznačení pokračování výpovědi	,
zdůraznění konce výpovědi, zvolání, rozkaz	!
pauza	...
smích	@
nesrozumitelný úsek	(???)
komentář přepisovatelky a popis důvodu přerušení	(text, pozn.přepis.)
zdůrazněný text	<u>text</u>

Příloha č. 3 - Citáty z rozhovorů

ⁱ „Tak my jsme měli dobrou v pozici v osobě bývalý ředitelky, která tím, že byla u vzniku politiky rovných příležitostí nebo vůbec tématiky, tím, že v rámci naší organizace bylo toto téma jedním z prvních otevřených, tak jako expertka platila a byla přizývaná právě do různých komisí, poradních orgánů, pomáhala iniciovat antidiskriminační zákon, pomáhala zakládat neziskovky věnující se sladování profesního a osobního života, takže to zázemí bylo hodně v téhle osobě. Ona už není ředitelkou, ale my jsme navázali na všechny její aktivity a víceméně jakoby jsme se snažili udržet ve všech těch výborech a ve všech komisích. (R 1, ř. 14)

„Takže de facto už na té místní úrovni jsme začali lobovat od začátku, to jsem i pomáhala těm centrům osobně často nebo i psaním nějakých dopisů apod. (...) A ještě předtím, já jsem byla aktivní v jiné organizaci, a v rámci vytváření zákona o státní sociální podpoře jsem chodila do Parlamentu v takový pracovní skupině pro přípravu tady toho zákona. Takže to lobbování, já osobně jsem začala už v rámci té minulé organizace a zároveň už za tu současnou nebo s ohledem na tu rodinu.“ (R4, ř. 6)

ⁱⁱ „(...)tady ta organizace, co jsem zaregistrovala, ještě v 2. pol. 90. let, tak vždycky se snažila protlačit ženský do politiky. To znamená i určitý političky mají vazbu na ni přes to, že jim třeba pomáhali v kampani nebo tak. (...) to byla ženská nějakým způsobem buď z členský základny nebo tam měla vazbu nebo to její zaměření natolik bylo blízky, že jí organizace nějakým způsobem podpořila. Takže tímhle tím tam určitě vazby jsou.“ (R 3, ř. 89)

„v konkrétních krajích je třeba vazba na konkrétní senátorku, vesměs teda ženský, nebo členku poslanecký sněmovny s tím, že pochází odtamtud a že jí ty ženský podporovaly.“ (R 3, ř. 99)

„Jo a co vím takhle, co jsem měla možnost zaregistrovat z té republiky, tak je dost těch ženskejch, v závislosti taky na věku a tak, je ve svejch zastupitelstvech v těch svejch obcích, někde samozřejmě máme svoji starostku, místostarostku, takže to je přímo infiltrace do systému.“ (R 3, ř. 240)

ⁱⁱⁱ Taky jsme vlastně v rámci toho napojení na mezinárodní organizace se zapojili, a byli jsme vlastně jedním z takových tvůrců toho modelu, do kampaně, která je zaměřena na místní dialog, což je kampaň vyloženě zaměřená na to najít si nějaký problém, kterej nás páli a začít diskutovat s radnicí. (R4, ř. 124)

---

^{iv} „A jinak se snažíme spolupracovat s celým tím spektrem, protože i MC musí být otevřená celému tomu spektru, ty lidi tam přicházejí a není možný se tomu vyhýbat.“ (R 4, ř. 179)

^v „(...) pořád jim říkáme, že chceme, až budou něco tvořit, že chceme, aby nás oslovili a maj na nás kontakty, ale zatím se tam řeší něco jiného nebo se na nás zatím neobrátili. My se jim vždycky v nějaký periodě ozvem, aby se nás nezapomnělo.“ (R 2, ř. 106)

^{vi} „tím, že jsme známá organizace a je za námi kus práce, tak my dostáváme každoročně k okomentování různé zprávy vlády za uplynulé roky, od zpráv o stavu lidských práv po postupy a priority vlády v oblasti rovných příležitostí a komentujeme je z pozice neziskového sektoru“ (R1; ř. 26)

„ (...) ze svý zkušenosti, já v oblasti pracuju pět let a za těch 5let jsou úředníci, úřednice, politici, političky, který se o to téma zajmaj z nějakýho osobního důvodu nebo i se jim to zdá jako vhodný prvek politických programů a ty si vás pak najdou a zkontaktujou.“ (R 1; ř. 79)

^{vii} „Jako podstatně lepší zkušenost máme s osobním lobbingem, opravdu chodit do toho parlamentu, opravu ty lidi kontaktovat, domlouvat si schůzky.“ (R 1, ř. 73)

„ (...) už jsme zkoušeli různý hromadný e-maily a hromadný oslovování (...) a ta odezva byla ve výši půl procenta, jo, že opravdu k poměru těch rozeslaných tiskových zpráv, tak reagovali 4, 5 lidí na každou správu a většinou reagovali ano, pro tuhle stranu je to důležité, ale pak nic.“ (R 1, ř. 137)

^{viii} „(...)kulatý stůl, myslíme tím, že jsou si tam ti lidi rovni, jo, že to nemá ty čela a ty ocásky nebo zadní strany stolu“ (R 4, ř. 146)

„je důležitý to setkávání nejen na radnici, ale i v tom centru, aby se odbourala ta bariéra toho úřadu, kdy oni jsou v tý pozici domácích pánů, aby se ty pozice měnily a vlastně ty lidi se setkávali jako lidi. Ne jako představitelé dejme tomu nějaký politický moci, jo.“ (R 4, ř. 129)

^{ix} „(...) nemyslím si, že by bylo vhodný, abychom si tady zaplatili firmu, která by vlastně lobovala za něco, aniž by za tím měla ten názor takovej nebo něco takovýho. A myslím

---

si, že je právě ta síla je v tom, že to dělají lidi, který v tom pracují, no, než někdo úplně jiný.“ (R 5, ř. 273)

„To je nereálný a já to nevidím jako správný, já si myslím, že prosazovat věci mají lidi, jo, to je občanská společnost, to není firemní záležitost, jo. (...) PR a lobby se nedá dělat bez srdce. A bez toho zainteresování osobního.“ (R 4, ř. 74)

^x „(...)snažíme se to dělat tou měkkou cestou toho partnerství.“ (R 4, ř. 146)

^{xi} „A když se nastolejí ty problémy, který mají rodiny jako takový a ty představitelé politický moci říkají ty cesty, jaký jsou a nejsou možný a hledá se to společný, tak si myslím, že to opravdu, je to pomalý a není tam ten tlak, já nemám, jakkoli vím, že akce typu podobný Greenpeace a podobně jsou občas taky důležitý, ale myslím si, že ta mravenčí práce každodenní je potřeba dělat takovou tou měkkou cestou.“ (R 4, ř. 148)

^{xii} „Takže minimálně je posun v tom, ale to se týká spíš celospolečensky nebo tý veřejný úrovně, že se o tomhle tématu mluví dneska už naprosto samozřejmě. Což před nějakým rokem nebylo, to v každým případě. A dokonce zjišťuju, že řadě lidí se to dostalo pod kůži.“ (R 3, ř. 131)

„(...) vůbec politika rovných příležitostí je vnímaná od týchle cílový skupiny jako potřebná, důležitá, už to není jenom takové to plnění kvót na počet zaměstnanců na ministerstvech, ale už vůbec gender mainstreaming se dostává do jejich programů, prohlášení a už si to uvědomují. Jako ten posun nastal.“ (R 1, ř. 85)

^{xiii} „Ne, že ten neúspěch, ale to se týká obecně tý společnosti jako takový, že vlastně když se něco prosadí do politik a v každým případě do zákonů, tak ale různěma změnami to z toho zase může klidně vysumět. Anebo se přijmou v jiných věcech takový opatření a takový paragrafy, který to vlastně potřou. Čili tady není nějaká konzistentní jednoznačná politika, která by měla garanci nějaký kontinuity. Speciálně v posledních 2 letech, to je totální chaos.“ (R 3, ř. 143)

„Bohužel, pak jsme tu koncepci dodělali, dostali jsme za to zapláceno nějaký peníze, ale tam pak jako proběhla nějaká velká výměna toho odboru pro tu rodinnou politiku a

---

bohužel se to nějak špatně předalo nebo nepředalo, takže když tam přišli ty nový, tak začali s čistým stolem.“ (R 2, ř. 3)

„Pokud jde o ty politiky, tak tam je to jako těžký, já myslím, že co je v našich kapacitách, tak se snažíme dělat, ale je to prostě těžký s nima pracovat nebo lobbovat, protože prostě i v těch politicejch stranách jako jeden neví, co dělá druhý a tak. Takže jako to je vždycky spíš taková jako náhoda, když se něco povede. (...) ale je to vždycky jakoby na jejich vůli, kdy si tam něco domluvěj, že si tam něco vyměňej za něco.“ (R 5, ř. 149)

„No, tak asi se to nedá nějak moc dobře plánovat, protože se furt mění ta politická situace a mění se ty osazenstva na tom magistrátu, to dělá hodně, když tam je člověk, kterej je tomu nakloněnej, tak se ta spolupráce najednou rozjede, kdežto když tam sedí někdo, koho to nezajímá, tak to nejde, i kdybyste se ztrhla.“ (R 2, ř. 155)

^{xiv} *„My jako nejspíš nedostatečně využíváme možnosti scházet se s těma lidma přímo osobně. A opravdu by to znamenalo sjednávat si schůzky, vlastně každěj den jednu a s těma lidma mluvit a dělat jim policy papery a nějaký zkrácený argumenty, jenom výtahy jim dávat do rukou, ale opravdu jako cíleně každěm den, mít s někým schůzku. A tohle si myslím, že neziskový sektor nejen, že v týhle, jakoby na tuhle činnost nejsou vypsaný žádný granty, nemůžete na to získat víceméně finance a je hodně těžký, pokavaď nevyděláváte jiným způsobem, pokavaď neposkytujete nějaký služby, který byste pak z toho zisku to mohli hradit. Jo, takže nemáme na to prostor vůbec. Tak tam by se to určitě zlepšit dalo, jinak si myslím, že práce ve všech těch výborech, radách, pracovních skupinách, co jsou na ministerstvech, tak tam jsme na hranicích, myslím si u všech neziskovek, svých možností.“ (R 1, ř. 99)*

^{xv} *„Určitě ta spolupráce pomáhá, protože jednak je to výměna informací, ta zastřešující organizace je tak strukturovaná, že jsou tam organizace nejrůznějšího zaměření, čímž je to dost zajímavý (...) tak spíš na těch jejich akcích participujeme nějak jako podpůrně. Bud' dáme zázemí, nebo se podílíme nějakým způsobem.“ (R 3, ř. 248)*

„No, tak vlastně v rámci toho slad'ování spolupracujeme s jednou zastřešující organizací, my jsme měli jeden čas projekt, kterej jsme měli dohromady a i vlastně oni byli partnerskou organizací v tom velkým projektu (...), takže tam spolupracujeme hodně. I teďko v současnosti, že zase spíš s jednotlivýma centrama, kde často děláme nějaký přednášky, který se věnujou slad'ování.“ (R 5, ř. 199)

---

^{xvi} „Je to hodně práce navíc, je to dobrovolnická práce, ale pomáhá to v takovém usazení v prostoru neziskových organizací. Když my bychom jako otevřená společnost působili jako jednotlivá osoba a když se na tom shodnem v těch 20 a vyšleme tiskovou zprávu od 20 organizací, který apelují, že něco se tady děje nebo my to tak vnímáme, že je to důležitější, že ten dopad je větší. Jo, ale taky to hodně záleží na jménu, ale nad tím jsem se ještě nezamýšlela, že my jsme do ní vstoupili právě proto, že jsme si mysleli, že nás to posílí. A myslím si, že nás to posílilo jako v tom postavení.“ (R 1, ř. 166)

^{xvii} „Tak máme strategický plán (...) s výhledem vždycky na rok dopředu a nějakým dlouhodobým výhledem, ale většinou se zaměřujeme jenom na to vstup do důležitých sítí. Jo, že jsme si třeba vytipovali, že je důležité vstoupit do pěti sítí, kde jsou sice většinou neziskové organizace, ale ty sítě jsou vnímány už veřejnou správou jako důležité. Tak se tam dostat, přesvědčit tu síť, že budeme cennou součástí a že přispějem, tak spíš tímhle směrem.“ (R 1, ř. 122)

^{xviii} „Tak třeba v oblasti tý oblasti rodinný politiky my jsme, kdybych mluvila o tý té zastřešující organizaci, tak tam je to spíš o vydávání nějakých stanovisek.“ (R 5, ř. 116)

^{xix} „já teda tady budu trošku kritická tady k tomu, protože ona, jestli něco dělá, tak my se o tom nějak nedozvídáme. Takže i to, že ona tenkrát připomínkovala ten dokument, tak jsme se to dozvěděli takovou jako kusou informací, až když bylo po, tak to jsme byli docela jako naštvaní, protože toho bysme se rádi účastnili a nebyla ta politika úplně bezchybná.“ (R 2, ř. 115)

„V tý zastřešující organizaci tam byl teďko loni nějaký boj o to zřízení, jestli se to nebude modifikovat a zatím se to pořád nějak konsoliduje a přijde mi, že se neví, co chceme a tím ani ten lobbying není tak účinný nebo není skoro žádný, protože když nevíte, co chcete, tak ani k tomu nepodnikáte žádný kroky, takže myslím si, že vážně komunikace.“ (R 2, ř. 175)

^{xx} „(...) s tou rodinnou politikou je to problém v rámci těch neziskovek, třeba v tý střeše, protože jsou tam některý organizace, který víc zastávají tu individuální péči, ne úplně jsou nakloněný tý veřejný a tak, takže tam jsou občas některý neshody (...)“ (R 5, ř. 223)

„My teď spolupracujem v rámci Rady vlády pro rovný příležitosti a v rámci toho výboru pro sladování rodinného a profesního života, jo a tam jsou teďkonc dvě pracovní

---

skupiny a na tý tátoovský hodně spolupracujem a myslím, že budou spolupracovat i na tý druhý, ale tam dochází k velikejm střetům. V těch jednáních a v tom prosazování.“ (R 4, ř. 266)

^{xxi} *„My jsme tam jako nevstoupili do té sítě kvůli tomu, že tam je tahle organizace, já prostě s nima nechci spolupracovat jako to říkám na rovinu, pro mě je to návrat před rok 89. A to já si myslím, že to není dobře a že si musíme najít svoji cestu a mě to jako mrzí, že vlastně. A navíc za Evropskou ŽL a to jsou kryptokomunistky. To je prostě, já se s tím nemůžu ztotožnit, to je to rovnostářství. A dokud to lidi nepochopěj, tak já se v tomhle nechci propojovat, protože tam narážíme, protože my pro tyhle tzv. ženský organizace, ty global women fund, pro ně jsme matky!“ (R 4, ř. 243)*

^{xxii} *„Takže ty firmy, pro který je důležitý mít značku, že je vstřícná rodinám, tak se po tom pídí a snaží se získávat, bohužel zatím přes projekty, takže když máte projekt, kde máte, že uděláte audit firmám a pak jim uděláte plán rovnosti, tak oni do těchto projektů vstupují, ale to jsou peníze z evropských fondů, ale zatím se nestalo, aby si nějaká (...) ale nestává se u těchto firem, že by za to zatím chtěly platit. Oni plně využívají to, že je to dotované z evropských peněz, využívají to rádi, jsou s tím spokojení, chválí si to, opravdu tu politiku zaměstnanosti změni, dávají si to do svých PR materiálů, všechno jako funguje, jsou tím vzorem, snaží se o ty ceny, ale zatím nenastala situace, že by si to reálně platili jako finanční audit nebo jinej procesní audit, kterej ony si platí, tak tyhle plány rovnosti a tyhle audity zatím nenakupují.“ (R 1, ř. 187)*

^{xxiii} *„Určitě, protože my se teď dostáváme do stavu, kdy říkáme, podívejte se na to, ty firmy to tady zavádí, u firem to funguje a my vznášíme požadavek, aby stát, kterej udává politiku zaměstnanosti svými zákony, vyhláškami a podobně, tak aby on to uplatňoval.“ (R 1, ř. 204)*

„(...) rozhodně nám funguje, že příklady dobrý praxe firem pak zaujmou ty úřady veřejný správy, který se třeba nějakým způsobem tomu začnou věnovat.“ (R 5, ř. 163)

---

^{xxiv} „Já jsem byla na jednom semináři právě o těch firemních školkách a byli tam teda jak zástupci poskytovatelů, tedy my, ty centra, tak tam byli i personalisti firem, který měly zájem o ty školky. Takže tam to pořádala nějaká společnost pro lidské zdroje a myslím si, že to bylo hodně dobrý, protože my jsme se tam jednak dozvěděli, co ti zaměstnavatelé chtějí a oni se zase dozvěděli, jaký jsou s tím problémy, jako že my bysme to chtěli poskytovat, ale ten zákon byl tak špatně napsanej, tak omezující, že by jim to asi sejně nedalo to, co oni by pak chtěli. Takže to bylo dobrý, že pak zase až bude znova ta diskuse o tom zákonu, že i ty zástupci firem tam můžou předat vedle těch neziskových ty svoje požadavky. A já si myslím, že na to ty politici budou slyšet líp než na ty připomínky nás neziskovek. Asi jakoby maj větší váhu nebo větší páku na ně.“ (R 2, ř. 203)

^{xxv} „Já myslím, že se nám podařilo docela do těch médií dostat. My vlastně máme i osobu, která má na starosti kontakt s médii. A takže pravidelně informujeme. Takže samozřejmě, ještě to není úplně úžasný, ale myslím si, že ty média se v tomhle hodně zlepšily a píšou o tom víc, myslím si, že je to právě hodně díky neziskovkám a projektům jako byly velký ty projekty, že se podařilo právě intenzivně těm novinářům posílat různý informace, takže oni o tom potom informujou, no. A myslím si, že sladování je takový téma, který jako zajímá, no. Jako hodně se píše, když třeba vyhlásíme tu firmu roku, pak pokud jde o téma jeslí, tak to se taky hodně píše, o těch firemních školkách se taky hodně píše. Hodně právě píšou i takový ty časopisy, který jsou zaměřený na lidský zdroje. Ale myslím si, že se to lepší, že když se tam něco dostává z tý genderový rovnosti, tak to se většinou týká toho sladování.“ (R 5, ř. 175)

„Cílem každý neziskovky, která v oblasti pracuje, je mít alespoň jednoho, dva novináře, většinou novinářky, které se tématu věnují, které informují o jejich projektech, ale pro nás to znamená to, že víceméně nabízíme tiskovou zprávu, která už vypadá jako článek, kde jsou data, čísla a je to taková vzájemná spolupráce, vy přijdete, my vám už tohle dáme zpracovaný. Plus mínus to funguje.“ (R 1, ř. 240)

^{xxvi} „Tak samozřejmě si myslím, že to tomu loobování taky napomáhá. A tam zase je to, ty politici chtěj bejt taky zviditelňovaný, zejména, když se blíže volby, že jo, tak se to všecho hrotí, takže ta provazba tady je, jak říkám. Ta PR a lobby to je kapitola, která je provázaná, která tam ty cesty pomoci jsou nasnadě. Takže když najdeme téma a nachomejtnou se k tomu média, tak ten politik se rád s tím zviditelní.“ (R 4, ř. 4)

---

^{xxvii} „Určitě jo, představovala bych si to trošičku jinak, přiznám se, že zjišťuju, že tady je opravdu velikej rozdíl mezi novinářema a málo kterej je skutečně v tom tématu, kterým se zabývá, fundovanej. Je to hodně všechno po povrchu.“ (R 4, ř. 330)

„Ne, zkoušíme to (vliv médií na politiku, pozn. autorka) dlouhodobě a bohužel to říká taky něco o těch médiích samotných. Oni (...) zatím nejsou tím kanálem, který by byl brán vážně. A je to podle mě dáno hodně vůbec tím složením těch deníků, co vychází a způsobem informování o událostech a výběr těch událostí, prostě ta úroveň médií je poměrně nízká. Tím pádem oni nemůžou mít takový vliv jako třeba BBC nebo třeba pořad Oprah v Americe. Prostě nemají, že by nastolovala ta společenská témata, o kterých by se pak vášnivě diskutovalo, to tady prostě není. A když se pak o nějakým diskutuje, tak je to jepičí život, prostě na týden a ta kauza úplně umře. A to je taková ta nedotaženost současných médií, kt. tady panuje, prostě ty kauzy nesledují dlouhodobě, takže všichni ví, že teď, když jsme pod nějakým mediálním tlakem, tak za ten týden, 14 dní budeme mít zase klid. (...) Ale jsou důležitá. Prostě oni musí říkat, že tohle tady teď se řeší, že tohleto můžete, tohleto nemůžete, mohli byste i tohle, kdyby oni chtěli, tak takovou tu osvětu a vůbec to základní informování směrem k veřejnosti, tak to plní a to je důležitý. Ale nepomůžou v lobbingu.“ (R1, ř. 262)

„Jo, bylo to takový nedorěšený (miniškolky, pozn. autorka) a na to vůbec ty média, do toho nepronikly, jo. Takže to všichni opěvovali, ale myslím si, že kdyby to opravdu vešlo v život, tak by to moc velkej efekt nemělo. Byla to taková nafouklá bublina a štve mě, že tohle nějaký ten novinář neobjeví, no. Nebo jsme to aspoň nikde nečetla, že by to zkritizovali takhle do hloubky.“ (R 2, ř. 219)